

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

В умовах виходу України з фінансово-економічної кризи питання підвищення ефективності, результативності управління фінансовими ресурсами держави набувають особливого значення. Тому розгляд можливих напрямів удосконалення управління є досить своєчасним і актуальним.

У ринкових умовах державні фінанси є одним з найдієвіших інструментів впливу на темпи та пропозиції розвитку економічної і соціальної сфери. Трансформація економіки України до ринкових механізмів господарювання створила об'єктивні передумови для створення нової структури управління державними фінансами – Державне казначейство України. Переведення бюджетів на казначейське обслуговування та розрахунково-касове обслуговування розпорядників коштів в органах державного казначейства означає, що реалізувалась функція управління бюджетними ресурсами через акумуляцію коштів в єдиній структурі органів державного казначейства.

Варто зазначити, що новою редакцією Бюджетного кодексу передбачено, що головні розпорядники бюджетних коштів здійснюють управління бюджетними коштами у межах встановлених їм бюджетних повноважень та оцінку ефективності бюджетних програм, забезпечуючи ефективне та цільове використання бюджетних коштів. Отже, розширення основних функцій головних розпорядників коштів в управлінні бюджетними ресурсами сприятиме ефективному, результативному та цільовому використанню коштів [5, с. 8].

Разом з тим, участь казначейства в управлінні фінансовими ресурсами держави ускладнюється необхідністю розв'язувати широкий спектр складних питань, пов'язаних із формуванням сучасним вимогам бюджетного законодавства, необхідністю удосконалення бюджетного процесу, нестабільністю фінансової системи, недостатнім теоритичним опрацюванням казначейських технологій.

Реалізація функцій управління бюджетними потоками держави стала можливою через консолідацію фінансових ресурсів держави на єдиному казначейському рахунку. Запровадження даного рахунку, на який зараховуються доходи і з якого здійснюються видатки, дозволяє органам

державного казначейства мати вичерпну інформацію про стан державних фінансів, а отже володіти фінансовими важелями макроекономічного регулювання [6, с. 233].

Слід відмітити, що Державне казначейство України щоденно формує оборотно-сальдовий баланс за рахунками, що є підставою для отримання інформації про фактичне проходження та наявність коштів на відповідних рахунках для прийняття управлінських рішень і проведення фінансових операцій. Отже, можна сказати, що єдиний казначейський рахунок – основний рахунок держави для проведення фінансових операцій та ефективного управління коштами через систему електронних платежів Національного банку України.

Функціонування єдиного казначейського рахунку як основного рахунку держави для проведення фінансових операцій та ефективного управління коштами бюджету через СЕП НБУ регламентується Положенням про єдиний казначейський рахунок, згідно з яким рахунок забезпечує:

- казначейське обслуговування бюджетних коштів;
- зарахування податків і зборів та інших надходжень до державного та місцевих бюджетів;
- швидку мобілізацію коштів, які протягом дня надходять на рахунки, відкриті в органах Державного казначейства України, та використання їх для проведення бюджетних видатків і здійснення інших операцій, що не суперечать законодавству;
- отримання в режимі реального часу інформації про обсяг коштів на єдиному казначейському рахунку;
- прискорення розрахунків за коштами, що обліковуються на єдиному казначейському рахунку;
- оптимальні можливості для прийняття представниками законодавчої та виконавчої влади оперативних рішень щодо забезпечення виконання бюджетів, ефективного управління державним боргом;
- розміщення на конкурсних засадах та/або шляхом проведення аукціонів тимчасово вільних коштів єдиного казначейського рахунку на депозитах або шляхом придбання державних цінних паперів з подальшим поверненням таких коштів до кінця поточного бюджетного періоду;
- залучення на поворотній основі коштів єдиного казначейського рахунку для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів,

Пенсійного фонду України та для надання середньострокових позик місцевим бюджетам [2].

Як наголошувалось вище у положенні, так і згідно із ст. 43 нової редакції Бюджетного кодексу України [1]. Державне казначейство України за погодженням із Міністерством фінансів України має право залучати на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунку для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, Пенсійного фонду та для надання місцевим бюджетам середньострокових позик. Обсяги тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, пов'язаних із забезпеченням захищених видатків загального фонду, в обов'язковому порядку покриваються Державним казначейством у межах поточного бюджетного періоду за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку на договірних умовах без нарахування процентів за користування цими коштами з обов'язковим їх поверненням до кінця поточного бюджетного періоду.

Зазначимо, що фінансування касових розривів місцевих бюджетів за рахунок коштів ЄКР у період фінансової кризи зросло. Так, на кінець вересня 2008 року було надано 11 194 позики на суму 4,8 млрд грн, а на кінець вересня 2009 р. – 25 095 позик на суму 17,1 млрд грн. Тобто кількість наданих позик зросла більш ніж удвічі, а їх сума зросла у 3,5 рази. У 2010 році ситуація покращилась: на кінець вересня за рахунок коштів ЄКР надано 18 616 позик на суму 12,9 млрд грн. Отже, аналіз даних дає підстави стверджувати, що потрібно удосконалити механізм фінансування тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, одним із шляхів вирішення якого є підвищення частки власних і закріплених джерел доходів місцевих бюджетів, спрощення процедури отримання позик для покриття тимчасових касових розривів за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку [4, с. 78].

Також однією з проблем, яка потребує вирішення, є наявність залишків коштів на рахунках розпорядників бюджетних коштів. Одним із механізмів управління фінансовими ресурсами є проведення операцій з розміщення тимчасово вільних коштів на депозитних рахунках у банківських установах. При цьому зазначимо, що питання надання права на відкриття позабюджетних рахунків для розміщення бюджетних коштів, включаючи власні надходження бюджетних установ потребує концептуального опрацювання. Так, згідно із Положенням про єдиний казначейський рахунок та ст.16 Бюджетного кодексу Національний банк України має

право розміщувати на конкурсних засадах або шляхом проведення аукціонів тимчасово вільні кошти єдиного казначейського рахунку на депозитах або шляхом придбання державних цінних паперів з подальшим поверненням таких коштів до кінця поточного бюджетного періоду. Однак, слід відмітити той факт, що така практика використання бюджетних коштів на рахунках у банках існувала і мала ряд недоліків щодо неефективності використання бюджетних ресурсів, ускладнення контролю за обігом бюджетних коштів.

Розміщення бюджетних коштів на депозитних рахунках банків має певні ризики, наприклад, неповернення депозитів у разі банкрутства банків або низька дохідність депозитних рахунків. Тож запроваджуючи таку норму, необхідно у законодавстві чітко вказати вимоги та критерії до банків, на рахунках яких розміщуються бюджетні кошти. Тому запровадження такої практики, без прийняття відповідних заходів, без визначення ефективних фінансових інструментів розміщення бюджетних коштів в умовах нерозвинутого ринку інвестицій є передчасним [3, с. 10].

Підсумовуючи вище викладене, можна констатувати, що незважаючи на складність, управління коштами єдиного казначейського рахунку є надзвичайно актуальним та необхідним. Таке управління надає цілий ряд переваг, ключовим з яких є підвищення ліквідності грошового ринку, що дає змогу поживити економічні процеси, особливо у кризові періоди, заощадження бюджетних коштів за рахунок отримання економічної вигоди від розміщення тимчасово вільних залишків коштів, розвиток ринку державних цінних паперів. Виходячи з цього невирішеною залишається лише одна проблема – пошуку оптимальних методів ефективного управління фінансовими ресурсами за умови функціонування єдиного казначейського рахунку.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. №2456- VI. [Електр. ресурс]. – [nttp://zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua).
2. «Положення про єдиний казначейський рахунок»: Затв. Наказом Державного казначейства України від 26.06.2002 р. №122 (із змінами від 30.11.2010 р. №449).
3. Кисельова О. Нововведення бюджетного законодавства // Казна України. – 2010. – №4 (7). – С. 8–12.
4. Колодій С.Ю., Корчинський В.Є. Удосконалення механізмів фінансування тимчасових касових розривів місцевих бюджетів // Фінанси України. – 2011. – №1. – С. 73–82.
5. Курченко І. У головних розпорядників бюджетних коштів з наступного року побільшає роботи // Фінансовий контроль. – 2010. – №8 (61). – С. 8-9.

Гупаловська М. Б.

викладач кафедри фінансів

ПРОБЛЕМА ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Складність, суперечливість і динамізм сучасного розвитку держави потребують прискорення реформування всієї управлінської системи. Контроль є однією з найважливіших функцій державного управління. Саме тому визначення факторів ефективності контролю за формуванням та використанням бюджетних коштів, які призначені для забезпечення вирішення найважливіших державних проблем має вирішальне значення.

Розробка показників, що характеризують ефективність контрольних заходів в цілому, здійснюється багатьма вченими. Тому на сьогодні існує чимало наукових підходів до тлумачення поняття ефективності, проте вона здебільшого розглядається як зіставлення (ефекту) результату і витрат. Разом з тим, у теорії і практиці фінансової науки склались три найбільш поширені підходи до оцінки ефективності управління: інтегральний, рівневий та часовий.

У практиці для розрахунку ефективності контролю застосовуються такі методи, як експертний, розрахунковий і математичної статистики.

На наш погляд, ефективність бюджетного контролю є багатогранною категорією. Вона залежить від соціального, організаційного, економічного ефектів, а також від рівня витрат на проведення контрольних заходів, утримання контролюючих органів, підвищення кваліфікації контролерів тощо.

При обчисленні ефективності бюджетного контролю слід враховувати обсяг коштів на утримання контролюючих органів, обсяг повернутих у бюджет коштів, обсяг коштів, що використані з порушенням чинного законодавства та загальний обсяг бюджетних коштів, що підлягали контролю.

Разом з тим слід враховувати, що ефективність контролю не завжди знаходиться у прямій залежності до обсягів виявлених порушень та обсягів відшкодування коштів, а об'єм виявлених порушень може знижу-